Број 224. У Новом Саду, у четвртак 9. октобра 1908. Година XLIII

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаљу на један месец 2 кр. 70 пот. за четврт године 8 крун. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. на четврт године 9 круна 75 пот, За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. на за стране земље годишње 6 крува 50 пот.
Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр 131

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ЛЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр.22

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12 08

Српски архиви у карловачкој митрополији.

За време велике сеобе Срба 1690. године дошли су, према сведочанству самог патријарха Чарнојевића, наши преци сружани у ове крајеве, донели су све светске и црквене власти српске, са црквеним драгоцевостима и утварима, а са архивом и другим народним имањем, које се могло повести. У једном каснијем поднеску патријарха Чарнојевића на бечки двор изриком пише, да је и архив народни пренесен у нову домовину. То је био архив пећске патријаршије, у коме се по свој прилици налазило и много докумената из времена пре доласка турског на Балкан

Овај архив превесених Срба не налази се данас у карловачкој митрополији Патријарх Чарнојевић се најпре склонио у Сентандрију, несећи собом сву народну имовину па и споменути архив. После карловачког мира (1699. г.) пресели се патријарх у Крушедол, а један од његових наследника, митрополит Вићентије Поповић, пренео је столицу митрополијску у Београд, док најзад, услед несрећног рата аустријско-турског, од 1737.—1739. г., није узео митрополит стално седиште у Карловцима. Са столицом митрополије пренешено је и имање народно. У олтару карловачке саборне цркве и данас се налази стари, шарено обојадисани путнички сандуци, њих 15—20 комада, у којима је негда пренашан стари српски архив, хрисовуље и листине старе и остало народно благо.

Од свију ових драгоцености, од златних и сребрних утвари до данашњег дана очувани су тек незнатни остатци Срби који осташе и даље под турском влашћу. захтевали су, да им се врати оно народно благо, које је народ понео собом у Угарску при сеоби 1690. г. Али нису само Срби под Турцима него су и црногорски калуђери држали, да имају на народни иметак већа права од угарских Срба, те се на Цетињу и у Београду неколико пута састајали зборови, на којима се договарало, како да дођу до тог иметка. Године 1751. пошље црногорски митрополит Василије Петровић Његош свог викара архимандрита Гавриловића у Беч у царски двор у овој ствари Гавриловићу испадне за руком те приволи бечку владу, да му уступи народне драгоцености. Један део истих налазио се, према тврдњи архимандрита Гавриловића, у поседу арадског и карансебешког епископа, али главни део се чувао у Карловцима. Тадањи митрополит Павле Ненадевић преда Гавриловићу све, што се налазило код њега, а епископи арадски и карансебешки одговоре, да они немају код себе никаквих ствари из Чарнојевићева доба. Са оним имањем, које је нашао у Карловцима, крене се Гавриловић у Турску Тако је и архив пећске патријаршије отишао из наших крајева, али о даљој судбини његовој немамо тачних вести. Једно је поуздано, наиме, да се тај архив данас не налази ни на Цетињу ни у Пећи. У научним круговима влада мишљење а су Турци узели архив па га однели у Цариград и спојили га са цариградским патријаршиским архивом, јер се цариградска патријаршија сматрала наследником пећске патријаршије.

У карловачком митрополијском архиву остало је врло мало повеља из времена пре сеобе Чарнојевићеве Сачувано је свега око 20 таких листина па и од ових је две трећине само у препису. Најстарија је листина из 1302 године и односи се на краља Стефана Уроша. Из 1348 има две листине цара Душана и жене му Јелене. Из 1381 је остала једна хрисовуља кнеза Лазара, издата манастиру Раваници, а из 1496 повеља деспота Јована Бранковића. Повељу ову издао је деспот у Беркасову и поклонио је њоме манастиру Крушедолу многа места сремска па међу тима и Карловце, Моровић, Чортановце, Грабовце, Крчедин, Ивању, Пећинце, Брестач и Шаринце. Осим ових листина сачувано је још неколико од влашких војвода и кнезова, тако н. пр. од Радула 1665. год., од Јована Гргура 1672, од Дуке 1675 и од Шербана 1680 Ово су већином дотације разним манастирима.

Богатство митрополијског архива почиње тек са годином 1690. Архивални документи, који су нам овде сачувани од сеобе па овамо у стању су да дају јасну слику свију оних фаза, кроз које је пролазио народ наш 18. и 19. века. На жалост, до сад се нико није темељитије бавио публиковањем материјала карловачког архива, те је овај богати извор за културни и политички живот наш још увек слабо познат у јавности. Радове, које су публиковали на основу тог архива Димитрије Руварац и Милутин Јакшић, не могу се озбиљно узети, јер су обојица писали без потребне спреме и способности за послове ове врсте.

У много жалоснијим приликама него карловачки архив налазе се наши манастирски архиви. Несавесна и нерадољубива управа наших калуђера упропастила је многи драгоцен извор из наше прошлости И данас има чак и по звонарама појединих фрушкогорских манастира историјских докумената Документи су ови доспели у манастире с тога, што су манастири били негда средиште српске просвете, али садашњи калуђери наши су све пре него представници и заштитници просвете. И поред свег нереда који влада у манастирима, остало је ипак неколико донацијоналних повеља чак и из XV. и XVI столећа. У крушедолском манастиру се налазе 2, а у оповском 8 повеља из тог доба. У Бешенову и Опову је сачувано свугде по четири турске атнаме и фермана. Од сеобе Чарнојевићеве почевши има много материјала од веће и мање вредности, али је овај материјал тако разбацан и без реда, да је немогуће дати о њему икаква прегледа.

* * *

Има једна карактерна црта у Србина, коју ћете заман тражити код осталих народа То је односај цркве и народа код Срба. Српска је црква народна. Она је тесно скопчана са животом и са друштвом

ПОДЛИСТАК.

КАЛАЈ О СРБИМА И БОСНИ.

II.

А сад да видимо шта је Калај о Србима у опште у својој историји рекао.*) Ево од речи до речи:

„Нова домовина Србаља обухватала је данашњу Босну, изузимајући северозападни кут, који се и данас јошт назива „Турском Хрватском“ а који је онда био у рукама хрватског племена; затим већи део Херцеговине, јужну Далмацију, целу Црну Гору, Северну Албанију, Стару Србију или цео Пашалук Новопазарски, северне делове Призренског Пашалука, најпосле данашњу Србију изузимајући округе с оне стране Мораве“.

На том територијуму налазимо Србе балканског полуострва и данас још. Границе њиховог проширења нису се течајем векова преиначиле и само су у политичном погледу наступиле промене. Један део некадањег српског поседа (Далмација), прешло је у руке Аустрије, из другог постала је Црна Гора која је сасвим независна; на североистоку постала је вазална држава Србија, дочем је највећи део остао под непосредном влашћу Порте Од старих провинцијалних имена сачувала су се само два: Босна и Србија до данас, остала су нестала или су се променула те дотични крајеви имају данас друга имена.“

„Цело ово српско земљиште поделило се одмах у више независних држава, или боље рећи, населење се збило у форми самосталних провинција. По грчким историцима и српским кроникама могао би човек говорити о шест разних провинција: права Србија, Босна, Травунија, Захумија, Неретва и Зета или Дукља, која је обухватила такозвану „Српску Далмацију“. Из података које имамо, као и из те околности, да су ове провинције као пријатељски једне према другој биле расположене, не дају се границе појединих лако установити. У осталом та провидна независност појединих ових држава није дуго трајала, касније се стопише све ове државе у једну и сачињаваху једну државу Немањину“.

Међу споменутим провинцијама била је Зета или Дукља најружнија. Ово последње име добила је она од вароши Диоклеје, место рођења цара Диоклецијана. Развалине ове чудне вароши видљиве су и данас на југоисточном делу Црне Горе, не далеко од вароши Подгорице. Зета се пружала од Ушћа Дрине и Бојане дуж морске обале до Котара. Она је обухваћала већи део данашње Црне Горе и граничила се јужно на Скадар а источно на Србију. Ова провинција има у српској историји велику важност Одавде води своје порекло владалачка кућа Немањића, која је све српске земље у једну велику државу ујединила и под којима је Србија врхунац своје моћи постигла. Вредно је споменути, да је Зета или Дукља и у каснијем добу последње и једино прибежиште српске независности постала. Ту се је развила Црна Гора, која је до наших дана знала своју независност очувати. При свој турској надмоћности, којој су се јужни Словени морали покорити, ово је соколово гњездо било једино које није хтело трибут плаћати.

Од Котара до Дубровника ширила се је Травунија. Јужни кут данашње Херцеговине сачињавала је ова државица од прилике у оном крају, кога је средина Требиње. На југу се граничила по томе на Зету а на истоку на Србију.

Од Дубровника до залива Стањо припадала је морска обала Захумија. Одавде се вукла граница унутри према Северу, по свој прилици до Неретве, до оног планинског венца, који је ондашњу

*) Ми се служимо немачким издањем J. X. Швикера, штампано у Бечу 1878. Издање је ово прегледао и одобрио сам писац Наши су цитати у том немачком издању на стр. 22—24.

српским Ствар црквена је свагда и народна ствар, црквени обреди су у истим мах и народни обреди језик црквени је и народни језик. Кроз многе векове била је у српском политичком животу црква носилац српске народне идеје и свака црквена акција значила је политичку акцију. Црква и држава српска нису се развијале као код других народа, једна поред друге, него су стопљене у једно имање исту судбину Заједно су напредовале, заједно и назадовале. Историја српског народа значи у исти мах и историју српске цркве.

И наша народно црквена автономија стопљена је са животом српским. Радикална странка је тачно схватила значај автономије. Залуд се труде самосталци и алмажани, да умање важност автономије Намера њихова и сувише је провидна: они прискачу у помоћ калуђерима и клерикалима, они бране расипање народног и метка.

Успеси, које је радикална странка постигла на автономном пољу, простиру се на све гране живота и стоје у тесној вези са политичким, са културним и економским стањем нашег народа. У „Застави“ је о томе писано исцрпно Ја ћу у вези са овим чланком да укажем само на једну околност. Радикална странка је постигла више успеха на културном пољу па је између осталог извојевала и оснивање митрополијског музеја, у који ће се сместити све драгоцености народне. У исти мах ће се проширити и средити митрополијска архива Или зар би се смело и даље гледати како по манастирима нестаје драго камење из српских црквених утвари, из скупоцених прстенова и из српских круна по манастирима? Зар би се могло дозволити и даље, да у манастирима разбацано леже позеље српске изложене влази и мољцима, да труну и пропадају?

Ма се колико противили томе калуђери, самосталци и алмажани, радикална странка ће стати томе на пут и спашће оно, што се још спасти може.

Н.

Анексија Босне и Херцеговине и независна Бугарска.

Чудна извина загребачке полиције.

Дописник бечке „Нове Слободне Пресе“ из Загреба добио је са меродавне стране ову изјаву: Ствар уапшења бригадира Вукотића десила се услед неспорazума. Загребачка је полиција била обавештена да речким брзим возом стижу у Загреб три сумњива човека, и на основу тог извештаја, ухапсила је бригадира Вукотића Но кад је показао потписан пасош од аустро угарског заступника цетињског, и писмо кнеза Николе, краљу Петру, онда је пуштен на слободу. Но зар је зато требало пуних седам сати, и да бригадир Вукотић брзојавно се притужи министру Еренталу, и овај нареди да се пусти на слободу. И зар је зато требало претражити бригадира Вукотића, и одузети му све ствари, кад је он још у возу показао пут не исправе и рекао ко је Да и не споминњемо, да је загребачка власт без сумње извештена, да бригадир Вукотић путује и у каквој мисији.

Вукотић о догађају у Загребу.

Београдски листови доносе: Јуче смо јавили, да је аустријска полиција задржала на путу изванредног изасланика кнеза Николе, бригадира Јанка Вукотића. Ево како сам г. Вукотић прича о том аустријском дивљаштву. „Кад сам прекјуче подне стигао са својим пратиоцем на загребачку железничку станицу, ушла је у мој купе полиција. Тражили су ми пасош.

Ја сам им показао лесе-пасе који ми је на Цетињу дао аустро угарски посланик, барон Кун. Али су ми загребачки полицајци одговорили да они неће ништа да знају о томе, и да ја морам поћи с њима.

У пратњи седморице њих спроведен сам у префектуру и ту су ми затражили, да им покажем све хартије, Ражљућен тим поступком довикнуо сам им најзад, да сам ја изванредни изасланик кнеза Николе и да немају права вршити надa мном претрес.

— Знамо ми то добро, одговорили су ми они, али државни разлози захтевају, да се изврши претрес.

Шта сам знао да чиним! Извадио сам и показао им све своје хартије, па чак и новчаник. Кад су с е прегледали, они су отишли и оставивши на вратима стражу. И остао сам ту затворен пуних 7 часова.

Да не бих чинио узбуну на Цетињу и у Београду, нисам хтео ништа да јављам о моме хапшењу, већ се телеграфски обратим на барона Еренталa.

Опоменуо сам га на мој положај и изнео оно што се самном чини Онда је он наредио да ме одмах пусте Чим је његов одговор стигао, ја сам се првим возом кренуо за Земун“

Бригадир је стигао до Земуна, али су му и ту поново прављене неприлике. На жељезничкој станици поново су му прегледали све ствари и исправе. На крају крајева нашли су да Вукотићев пратилац нема исправан пасош, те да не може прећи у Београд. И тако г. Вукотић пређе у Београд, а његовог пратиоца земунска полиција спроведе у префектуру.

Чим је стигао у Београд, г. Вукотић је послао кнезу Николи опширан извештај о свему што му се на путу догодило.

„Искрени савезници“.

Бечки листови пуни су вести, како су се талијанске трговачке куће пожуриле, да поседну сва турска трговишта, чим је отпочео бојкот против аустријских радња. Пехитали су да тај бојкот употребе у своју корист, аустријске трговце са тих њихових положаја за увек потисну Бечки листови врло су огорчени на тај поступак талијанских трговаца и веле, да је и то доказ искреног савезништва Италије према монархији.

Бојкот против аустроугарске робе.

Из Беча јављају, да у Турској, и ако није престао бојкот против аустроугарске робе, а оно је јако попустио. То приписују томе, што се политички односи између Турске и Аустроугарске почели побољшавати, јер је аустроугарски посланик Цариградски Палавичини, почео да преговара са турском влаком. Ти преговори су тек отпочели, и питање је кад ће се довршити и како. Но Младотурци који су и наредили бојкот, издали су и налог да се заустави, чим је Палавичини затражио да се преговара. Међутим у Кајиру бојкот против аустро угорске робе отима све јаче маха У аустријске радње и гостионице нико не улази. Одржан је велики збор, на коме се разлегали поклици: Доле са Аустро-Угарском! Живео Египат! Из Цариграда је брзојавно поручено пет хиљада белих фесова јер црвене неће нико да носи пошто се то сматра аустријском бојом.

Аустроугарски листови против Италије.

Бечки и Пештански листови љуто су се окомили на талијанску штампу. Износе како су некоји талијански листови донели неку наводну окружницу црногорског кнеза Николе упућену великим силама У тој окружници кнез Никола наводи, како је Аустроугарска учинила најдаљне војне припреме против Црне Горе и тиме хоће да изазове Црну Гору. Бечка штампа вели, како све то ради тајна рука талијанска, но не успева јој да измеша карте и доведе до заплета

Немачка и Италија.

Енглески лист „Матин“ нашао је, како је немачки цариградски заступник Маршал, рекао, да би Турска најбоље решила питање, кад би објавила рат Бугарској. Некоји немачки листови веле како је та вест измишљена и Енглеска је тиме посведочила своју злу вољу према Немачкој. Немачка има два смера, да олакша Аустроугарској све могуће тешкоће и потпомогне Турску, да постане јака држава, способна за живот, и да се мир одржи. Енглески лист „Матен“ нашао је за добро, да сумњичи Немачку у часу, када се бугарски савезни одбор споразумео са Младотурцима

Питање Дарданела.

У енглеском доњем дому, пала је интерпелација, да ли ће се погодити Турска и Русија, да руски убојни бродови добију слободан пролаз кроз Дарданеле, и да ли ће то дозвољено бити и енглеским убојним бродовима и да ли ће то питање у опште доћи пред конференцију сила. Државни секретар спољних послова Грej, одговорио је, како држи да би опасно било да то питање долази сад пред конференцију сила. Хоће ли се пак Турска и Русија погодити у том питању држи да то питање неће за сад долазити на тапет.

Политички преглед.

Хрватска напредна странка и анексија Хрватска пучка напредна странка имала је у недељу свој трећи годишњи збор у Сњету На томе збору били су многи из Хрватске и Славоније под вођ-

---

Хрватску од Србије делио. И ова држава (Захумија) обухваћала је дакле један део Херцеговине и то онај, у коме данас леже вароши Гацко и Невесиње. Можда је најсевернији део Црне Горе овамо спадао. На истоку додиривала је ова провинција такођер Србију.

Неретва или Паганија ширила се од залива Стањо до ушћа реке Цетине. Један део ове државе сачињавао је висоравањ Дувњански, који се ширио до хрватске провинције Ливно, дакле северни дао данашње Херцеговине. Под Неретву спадали су многи отоци Становници ових крајева, Неретванци, као што су их остали Срби називали, живели су у највећој независности. Били су гусари и војевали су често с успехом против Млечића.

Права Србија лежала је на истоку, у позади од Зете, и обухватала је јужне диштрикте Босне, онда Стару Србију и данашњу Србију до Ибра и Мораве. Међу свима српским покрајинама ова је била најпространија, у толико већма, што је, како чини у почетку и Босна један део исте сачињавала. Ова се пак затим оцепила и док су остали српски крајеви с правом Србијом сједињени трајно, излучила се је Босна из те заједнице, појављујући се у историји час као независна држава, час као вазал угарске круне и само је пролазно и повремено била спојена са Србијом. Стару Босну налази човек од прилике у истим границама које су и данас изузимајући северозападне делове о којима је било горе говора.

Осим ових шест већих провинција спомињу кроничари још више мањих крајева, које су до неког значења дошли. Ми овде спомињемо жупанат Раса или Рашка, која је под Србију спадала, али право значење њено лежи у томе, што је Немања овде имао ону средишну тачку, око које је српске земље ујединио, и што од ове покрајине у немачком и мађарском језику Срби добили име „Раци.“

Овако је о Србима, њиховој држави Босни и Србима писао Калај, угарски историчар и државник. И шта је писао? Да су Срби живели и да и данас живе у данашњој Србији, Старој Србији, у Новопазарском Санџаку, у Босни, Црној Гори, Херцеговини и Далмацији изузевши мале делове Босанске-Хрватске и Северну Далмацију. Написао је да је Босна некад била и то већим делом саставни део српске државе и да је данашњи Новопазарски Санџак, језгра те српске државе био. И написао је да је Босна касније била вазал угарске државе, али не део исте.

У данашњем добу добро је знати што је Калај знао и што је — написао. Код толиких историчких права турских, мађарских, аустријских па чак и хрватских, не смета знати и за права српска — како је иста на име Калај, босански министар забележио.

Стојан.

ством председника странке дра Ивана Лорковића. Расправљало се и о анексији Босне и Херцеговине. Потпредседник странке др. Хајмерл рекао је о Босни и Херцеговини ово: „Хрватска пучка напредна странка сматра природном и једино оправданом конзеквенцијом народнога начела на коме стоји, да се хрватски и српски народ Босне и Херцеговине са краљевином Хрватском, Славонијом и Далмацијом здружи у једно државно тијело“. У резолуцији пак, која је једногласно усвојена по предлогу уредника „Покрета“, Вилдера, стоји: „Хрватска напредна странка с обзиром на нове и важне задатке, који настају за нашу народну политику анексијом Босне и Херцеговине, осјећа потребу, да се прошире основи хрватско-српске коалиције и да се позову на политичку сурадњу све неодвисне хрватске и српске народне странке, као што и ванстраначки народни елементи у Хрватској, Славонији, Далмацији, Босни и Херцеговини у сврху народног сједињења и народног самоопределења“. — То каже хрватска напредна странка, којој стоји на челу др. Лорковић, која у хрватско-српској коалицији такође води главну реч и која је рођена сестра српске самосталне странке. Не видите ли у тим речима већ „оквир“ Велике Хрватске? Разликује ли се становиште хрватске напредне странке у погледу Босне и Херцеговине много од становишта хрватске странке права? Не, оне се слажу. И сада, када имамо пред собом тачно обележена становишта, у погледу Босне и Херцеговине, двеју главних хрватских странака у хрватско-српској коалицији и сетимо се оног „једнодушног упутка“ хрватско-српске коалиције, да ли да још сумњамо, какво је становиште у том питању заузела коалиција? „Србобране“ ти још увек имаш реч!

Да слика буде потпунија у погледу становишта хрватско-српске коалиције у питању Босне и Херцеговине, бележимо и то, да је, по „Пештанском Лоју“, и Фрања Супило изјавио, да он никад није био против анексије Босне и Херцеговине. Свакако и он у томе чину гледа један корак ближе остварењу Велике Хрватске.

Вести из места и са стране.

„Велико-српска пропаганда“.

Кандидат професорски Жарко Марковић из Гардиноваца, отишао је био неколико дана својим приватним послом у Београд Кад се оданде вратио, у Земуну га полиција задржи и одведе у затвор и наравно оптужи због „велико српске пропаганде“. Прво га је била стрпала у затвор међу десет до петнаест факина, но после кратког времена, преместила у другу ћелију. Ту је био у друштву са неким машинистом који је оптужен, да је учинио насилну провалу и похарао 15 хиљада круна. На његово жаљење ослободили су га тог садруга те овога преместили Марковића су сваки дан вукли на преслушање. И ако ничег ни најмање сумњивог нису могли испоставити, то су му претили, да ће бити осуђен на 14 дана затвора и 200 круна глобе. Но увидеше сигурно да ни то своје обећање не могу одржати, те га после силних преслушања и шест дана затвора пустише на слободу. Напомињемо још да је Марковић имао потпуно правоваљане исправе. И овај случај најбоље доказује, како се безобзирно поступа и како се силом хоће да надува нека „велико српска пропаганда“. Данас је у Хрватској и Славонији дошло већ до тога, да поштен и частан човек, не треба да се боји никог другог, већ полиције и њених тајних жбира

Шта се све данас може човеку десити?

Када је загребачка полиција свукла с воза и ухапсила бригадира Јанка Вукотића, изасланика црногорског књаза Николе, био је с њиме у једном купеу и неки стран господин. Када је управитељ загребачке полиције, Шпорчић, ушао у купе са 4 детектива, да ухапси бригадира Вукотића, спази и тог страног господина. Упита га, ко је. Овај одговори: Ја сам Торбиђа, заступник румунског паробродског друштва“, и покаже своје исправе. — А познајете ли овог господина (Вукотића)? питао га је даље полицај — Познајем толико, што сам с њим говорио у влаку, одговори Торбиђа. — Онда сте и ви ухапшени с њим заједно, гласио је одговор полицајев. И сиромах Торбиђа ни крив ни дужан морао је у апс. Шта ли се све Боже, данас може да догоди човеку на путу!

Вршачки срески учитељски збор.

Пишу нам из Потпоња код Вршца: У нашем маленом али српском селу одржана је 1. о. м. срески збор српских народних учитеља. Тај збор био је за наше мило село велики догађај и оставиће код нас дуготрајну успомену На призивању св Духа у цркви служио је загајички парох г П. Обренов а учитељство је поздравио потпорањски парох г. Г. Кошутић. После призивања св. Духа отворио је збор потпредседник Светозар Брашован, учитељ вршачки Лазар Ђосић, вршачки учитељ, држао је практично предавање из фономимике. Он је фономимичким начином упознао децу са писменима с, а Предавач је постигао леп успех и доказао је, да је врло добар учитељ Косара Јовановићева предавала је о татарској најезди. Ову лекцију из историје Угарске предавала је она врло живо и са лепим успехом. Збор је њеној радњи дао врло добру оцену. Жарко Чиплић, потпорањски учитељ, читао је своју врло добро израђену расправу: Ваљан ратар до смрти се учи. Збор је после пажљивог слушања одлучио да се та расправа штампа у „Привреднику“ или у другом ком листу за народ. Прочитан је нацрт наставне основе за српска вероисповедна забавишта, који су израдиле панчевачке забавиље врло опширно. Критика је изрекла, да је градиво у том нацрту огромно и не одговара сврси, јер премаша дечје душевне способности. Збор је поверио забавиљама Јулки Велићевој (Вршац) Јулки Ћириловој (Перлез) и С. Сиротановићевој (Баваниште), да градиво одаберу и поднесу предлог идућој седници. Светислав Петров, учитељ у Суботици (вршачка епархија) прочитао је своју расправу: Неколико родитељских погрешака према школи. Збор је тој расправи дао добру оцену У затвореној седници о ављен је избор чништва и одбора овако: Светозар Брашован, потпредседник; Косара Јовановићева и Лазар Ђосић, перовође; одборници: Ђура Брашован, Коста Ђ нин и Милена Недељковићева из Вршца, Слепчевић из Јабуке Стеван Гердец и Христина Поповићева из Павлиша Расправа је на збору текла озбиљно, као што приличи просветним раденицима. После збора био је заједнички ручак, на ком је пало више лепих здравица, а српска се песма орила. — Учитељство много доприноси овим зборовима по селима за унапређење народне пр свете. Пека истраје на томе путу, па ће своме народу много користити Ти зборови дижу дух у нашем народу и улевају му снаге, да истраје у борби за свој опстанак.

а—ћ.

Против потрошарине на вино.

У среду су у Будимпешти виноградари из Угарске одржали збор, на коме су заузели становиште против потрошарине на вино. Донесена је ова одлука: „Једнодушно тражe, да се укине како државна пореза на вино, тако и општински прирез У том смислу поднеће молбу угарском сабору и влади путем изасланства. Најзад се одлучно ограђују против тога, да муниципијама, односно општинама потрошарина на вино, било у садањем облику, било снижена даје као отштета за оне службе, које ове врше место државе. На збору су били многи посланици и други угледни политичари, који су сви обећали, да ће тај захтев виноградара потпомоћи. — Међутим изгледа, да виноградари неће успети. Код министра председника Векерла било је тога истога дана изасланство барањске општине Дарде, које је молило да се потрошарина на вино скине законодавним путем. Министар Векерле је дуго говорио са изасланицима, па им је најзад изјавио, да не траже, да се укине потрошарина на вино, јер је то држави, у данашњим тешким материјалним приликама, посве немогуће. Иначе ће се он и влада трудити, да путем повластица олакшају, колико могу, малим газдама, који се заиста данас налазе у тешком положају.

Одсекли му руку по решењу суда.

У једној болници пронашли су лечници, да се једном дечку отровала крв, и да је потребно да му се одсече рука. Дете и отац му спирали су се томе, но лечници се обрате суду и суд реши, да се лечницима даде дозвола за то. Отац и син су апелирали на вишу власт но лечници су, не сачекавши решење више власти, на своју одговорност извршила операцију.

Богословско књижевно друштво „Слога“ у Ср. Карловцима.

Богословско књижевно друштво „Слога“ на својој I. ванредној седници одржаној 23 септембра (6. октобра) 1908. год. конституисало се овако: Председник: Константин Ђурић, потпредседник: Владимир Хранисављевић, I. тајник: Лазар Арсикин, II. тајник: Владимир Дакић, благајник: Драгутин Шевић, I књижничар: Милорад Влашкалин, II. књижничар: Живко Кумановић.

Забава.

„Преходница“ дружина ученица српске учитељичке школе у Сомбору приређује IV. забаву у корист своје благајне у суботу 18. (31.) октобра 1908. Почетак тачно у 8 часова у вече. Добровољни прилози примају се са захвалношћу.

Неумесна шала.

У једној варошици веселили су се ђаци Кад је веселље достигло врхунац оду на железничку станицу и из шале затворе једног ђака у један празан вагон. Када су се провеселили врате се натраг на железничку станицу да пусте свога затвореног друга Но на њихову велику несрећу виде, да је тога вагона нестало. Реше, да ником не говоре о том случају. Но то се ипак дознало и по целој Америци траже тај вагон, у коме је несретни ђак може бити и умро од глади.

Штрајк руских ђака престао.

Јавили смо да је академски сенат у Москви упутио проглас на ђаке да редовно похађају предавања и да ће ђаци административним путем бити кажњени, ако се не умире. Ђаци су на то одржали конференцију и решили да престану штрајковати.

Пут на северни пол.

Др. Кок је пошао пре годину дана на северни пол. Једно писмо његово од 17. марта стигло је у Њујорк и из т га писма се види, да је др. Кок већ близу своме циљу. Експедиција има довољно хране На томе путу пратио је Кока, Франке, али се овај у поч тку марта вратио и сретно стигао у Њујорк Др. Кока прати нек лико Ескимоза и Франке тврди, да ће др Кок стићи до северног пола. Намеравају, да Коку пошљу помоћну експедицију.

Удавио се.

Прошлог уторника по подне око пола 4 сата десио се у Панчеву несретан случај, који је стао живота. У споменуто време, изишао је с коли и бурадима на Тамиш тамо где се прелаз скелом обавља, ондашњи занатлија Кузман Мишковић, лепедар, у намери да напуни бурад с водом. Несрећа је или необазривост хтела, да се при тако плитком Тамишу, како ваљда никад није био удави Наишавши на голему рупу к ја се у Тамишу на том месту испод сплавова, који су ту некад били образовала, кола се изврну са бурадима и Кузман несретно паде у дубљак тај, не мислећи да је ту дубљина. Викао је за помоћ и Цигани омчански који су ту близу били пружали су му даску ради спасавања, али је Кузман изгубивши прису тво духа утонуо и пропао. Око 8 сати у вече извађен је из Тамиша и сахрањен.

Брзојави „Застави“

Стигли 9. октобра.

Бан у Будимпешти.

Будимпешта. Бан Раух стигао је јутрос овамо.

Забрана преноса оружја.

Будимпешта. Званичан лист доноси наредбу, којом се забрањује пренашање оружја, праха и олова у Србију и Црну Гору.

Одговорни уредник: **Константин Брадваровић**

Трговина.

Нови Сад, 9. октобра 1908. године.

Пшеница прве каквоће стара 22 к 80 до 23 к 20 п	сто од 100 кила
Пшеница нова 22 к 40 п до 22 к 80 п.	
Пшеница средња 21 к 20 п до 21 к 60 п.	
Пшеница лакша 20 к 40 п до 20 к 80 п.	
Наполица нова 20 к 20 п до 20 к. 40 п.	
Јечам нови 15 к 60 п до 15 к 80 п.	
Зоб нова 15 к 80 п до 16 к — п.	
Кукуруз у зрну нов 13 к 20 п до 13 к 60 п.	
Кукуруз у клипу нов 8 к 80 п до 9 к — п.	
Маст 140 к п до — к — п.	
Сланина 132 к — п до — к — п.	
Сланина пањена 132 к — п до — к п.	
Свињи угојени тешки 90 до 92 п.	кила
Свињи средњи . . . 86 до 90 п.	
Свињи лаки . . . . 84 до 86 п.	
Теоци 100—104 по кили.	
Овци пар 28—36— кр.	
Јагањци 12—24 пар.	

Јављам пријатељима, да ћу моме никада неваборављеном сину

Миливоју Вуичићу,

управнику главног апотекарског сла галишта, давати

ГОДИШЊИ ПАРАСТОС

у суботу 11. (24) октобра у 11 сати пре подне у саборној цркви.

Нови Сад, 7. (20.) октобра 1908.

Несретна мати:

Милева Вуичић.

1375 2—2

МЕЂУ-НАРОДНО

посредовање за Женидбу!

Највеће и најзначајније на копну

Стално **неколико стотина богатих дама** прибележено. 839 3 13

Извешћа даје **L. Schlesinger, Berlin 18.**

ПОМОДНО-МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

Михаила Грола

у Старој Пазанци

потребује **два помоћника,**

самостална продавца; који могу одма ступити, имају првенство. 1381 2 3

3655/908. sz.

Melencze község elöljáróságától.

Hirdetmény.

Melencze község elöljárósága részéről ezennel közhirré tétetik, hogy a község tulajdonát képező

nagyvendéglő

berendezéssel együtt 2600 kor. kikiáltási árban valamint a melenczi

országos vásári és heti piaczi

helypénz beszedési jog 800 kor kikiáltási árban 1909 évi január hó 1-től számitott 3 egymásután következő évre 1908. november hó 12-ik napjának delelőtti 9 órájakor Melencze községházánál nyilvános árverés útján bérbe fog adatni.

Közelebbi feltételek a jegyzői irodában mindenkor a hivatalos órák alatt megtekint hetők.

Melenczén 1908. évi oktober 1 én.

Jankovics, jegyző — 1379 2—3 — **Toskov,** biró.

Желите да вам њиве роде!

Доказано је, да скоро све наше земље немају довољно фосфорне киселине, коју потребује:

Пшеница, раж, зоб, јечам, кукуруз, шећерна репа, кромпир, винова лоза, воће и баштенске биљке да би могле ДОБАР РОД ДОНЕТИ. Многи покушавају да ђубретом из штала (стаја) поправе своје неплодне њиве; али узалуд јер у том ђубрету нема фосфорне киселине. Само ове њиве и земље поправиле и донеле привреднику скоро ДУПЛИ РОД, које су ђубрене

вештачким ђубретом

(суперфосфоратом)

које има фосфорне киселине и које је прегледом власти пронађено као корисно, тако да га и министарство пољопривреде сваком препоручује. Добија се будзашто једино код

ЈЕФТЕ ЛЕДЕРЕРА

банкарско-комисионарска радња

у НОВОМ САДУ.

Кошутова ул. бр. 52. Одма до главне поште.

Пишите одмах па ћете добити бадаве а књигу са сликама и ценовник.

АКО ТРЕБАТЕ НОВАЦА!

а ви се одмах писмом или картом обратите на

БАНКАРСКУ И КОМИСИОНУ РАДЊУ

ЈЕФТЕ ЛЕДЕРЕРА

у Н. САДУ, Коштутова ул. бр. 52. до главне поште.

Ванка даје и посредује зајмове на поседе и куће до три четвртине њихове вредности и све то уз најповољнији услов, најнижу камату и најбрже. Све потребне послове око зајма, увађање у грунтовницу, брисање и т. д. сама врши и тако да партаје немају никаквих трошкова унапред. Купује и продаје земљу а предузима и парцелирање — јефтино.

Главно заступство осигуравајућег друш. „Анкер" прима осигуравање, противу ЛЕДА, ВАТРЕ и ОБЕЗБЕЂЕЊЕ ЖИВОТА уз најповољнији услов.

624 23—32

Стручњак = ЕНЖЕЊЕР

потребан је за управника

Задрузи за Подизање Зграда.

Понуде са документима примаће се до 15 октобра 1908 године. Ближа обавештења даваће Задругина управа.

Београд септембра 1908. год.

1813 5—5

Шпецерајска и деликатесна трговина

Милана Јовановића

у Белој Цркви (Fehértemplom)

потребује једног доброг **помоћника**, који одма може ступити. 1377 2—3

ЛИВНИЦА ГВОЖЂА и ФАБРИКА

ПОЉОПРИВРЕДНИХ СТРОЈЕВА (машина)

Цикмунда и Друга

у Новом Саду, творничка четврт, на Лиману

препоручују своје богато стоваришће *пољопривредних стројева (машина)* сопственог производа и то:

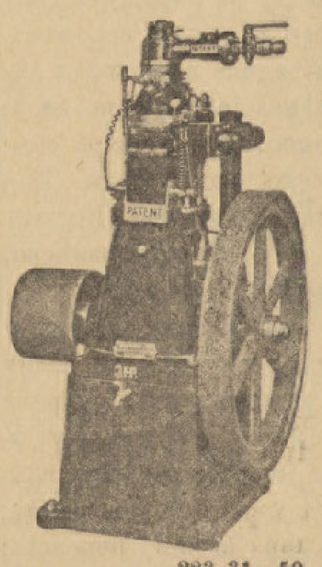

I **Мотори**, све врсте: гасбензин, произвођач гаса и генератори.

II. **Целокупно уређење** за творнице, циглане и млинове.

III. **Алати** за индустрију метала и дрвета.

IV. Лије се галантеријска и обична роба.

V. **Ливница** машина по сопственим и туђим моделима.

VI. Оправке и реконструисане сваке врсте.

VII. Америчанске **косачице „корник"** из Америке.

Старо гвожђе — и метали купују се по највишој цени.

223 31—50

Техничка канцеларија, налази се на Лиману, у новој творници, а канцеларија за куповину и стоваришће мустара је у старој творници, у Канцијској улици бр. 19.

Ценовници и предрачуни бадава и анко.

Траже се заступници.

МОДЕ, МАНУФАКТУРНА И ПАМУЋА ТРГОВИНА

Саве Тубића у Шиду

потребује једног

МЛАЂЕГ ПОМОЋНИКА.

1341 4 5

ДР. ЈОВАН МИШКОВИЋ

лечник

НАСТАНИО СЕ

у Руми

главна улица број 94.

прима болеснике од 9—11 пре подне и од 3—5 после подне.

1335 10—10

НЕКОЛИКО РЕЧИ

О ТАЈНИМ БОЛЕСТИМА.

Жалосно је — али права је истина, да у данашњем добу а чудо врло много има таки људи, којима је крв и телесни окови покварени, и који су ради своје младићке лакомислености и хрђаве навике своју живчану систему и душевну јакост уништили. Сад је најпречe време, да ово грозно стање престане. Неко мора бити, који ће младиће о полном животу добровољно, искрено и темељно поучити, неког мора бити, коме могу људи своје тајне болести слободно, без устезања и са поверењем поверити. Али није довољно, ове болести ма коме испричати, већ се мора таком савесном специјалисти лечнику обратити, који о полном животу може савете дати, те на евентуално већ постојећим болестима помоћи, онда ће нестати тих тајних болести.

Таког узвишеног позива и за то је опште познати завод др. Палоца, бившег болничког лечника, специјалите Budapest VII. Rákóczi út 10.), где ће највећу тајну може свако (како мушки, тако и женске) добити разјашњење о спољном животу, где се крв и телесни сокови болесника очисте, живци ојачају, цела се система опрости од болести, и душевни болови нестану. Овај је завод услед досада чињеног и на толико хиљада болесника са успехом изведеног начина лечења у целој монархији једини, без сметања дневног рада, са сигурним успехом, темељито и брзо лечи већ од толико година др. Палоци са његовим специјалним начином лечења и у најзанемаренијим случајевима сифилитичне ране болести пени за мокрење, бенике, живаца и кичме, последице сиромаштва, цурење семена, слабљену људску снагу (импотенција), заптву жилу, болести крви, болести кожне, те све болести женске. За женске посебна чекаоница и посебан улаз. Даљина није препрека лечењу. Ако ко ма из кога разлога особно не може доћи, драговољно му се даје на писмо опширан, дискретан одговор (к писму треба само биљег за одговор приклопити) Након довршеног лечења писма се спале или на захтев враћају се. Завод се брине и о специјалним лековима. У заводу говори се и кореспондира се српски. Прима се дневно од 9 сати до подне, до 6 сати по подне (недељом до 12 сати у подне.)

Наслов: Др. Палоц бивши болнички лечник, специјалиста Budapest Rákóczi út 10. 273 9—9

ЖЕНИДБЕНА ПОНУДА.

НЕЖЕНИДБА, тај највећи непријатељ човечанства а нарочито Српства у овим крајевима, натерао нас је на овај корак.

Тридесет и седам људи разних сталежа, потпуно самостални, физички пунољетни (од 24 године на више), одговорили својој војној дужности, те их ништа не спречава а да могу у брак одмах ступити. Не ударише још темеља породичном животу, још не осетише чар а и тугу истога, што је удар за Српство, а нарочито за наше крајеве где већ и тако страни елементи бројно превлађују, решили су се: Да се на овај начин са честитом и ваљаном Српкињом ожене и тим ступе у редове људи, који добро мисле човечанству и свом народу.

По сталежу се деле овако: **Један велепоседник и приватиј, два велепоседника и трговца, један адвокат, два лечника, један приватиј, два адвокатска кандидата три банкарска чиновника, један трговачки књиговођа, један трговачки чиновник, три општинска чиновника, један званичник, један управник адвокатске канцеларије, дванајст трговаца, два трговачка помоћника, четир занатлије.**

Сваког овог горепоменутог не пречи ништа а да у брак одмах ступити може.

С тога се моле све оне красне Српкиње, које би се за једног од горе споменутих удати хтеле, као и њихови родитељи, нека се са озбиљним понудама уз приложену фотографију обрате на потписаног секретара, који ће уједно како имовно стање, тако и цео други тачан опис ђувегије дотичнима на увид ставити.

Да не би имали дугу преписку око тражења информација, молимо да свако о себи назначи тачно имовно стање, лични опис, број година и све остало спадајуће на саму ствар, те из којег сталежа желе ђувегију.

За потпуну дискрецију уз залог поштене речи гарантује се

У Руми, 1. (14.) октобра 1908.

За друштво људи за женидбу

Милан Вуин, секретар.

1369 2—3

OSERS & BAUER шпецијална фабрика мотора **Budapest VI. Podmaniczki utcza 18.** Главно стоваришће: **Wien, Dresdnerstr. 81—83.**

БЕНЗИН

МОТОРИ

1619 50—52

Мотори

КОЈИ УВЛАЧЕ ГАС

БЕНЗИН ЛОКОМОБИЛИ

Данас најјефтинија радна снага! Трошкови рада по коњској снази 2—3 потуре. Више стотина равновршних машина налазе се у промету. Врло повољни услови за плаћање! Првог реда солидна фабрика! Са ценовницима и прорачуном стојимо бесплатно на услуги.

У последње време одправили смо овима стројеве машине: Јовану Илосу и друговима у Сас Вешушу (8 коњских снага), Јовану Магочу и друговима Монор Тањи (6 коњских снага), Јовану Пап у Јарош Берењу (8 коњских снага), Павлу Ј Нађу у Боглар 6 коњ. снага), Стеван Пали мл. у Орду код Боглара 4 коњ снаге), Мирко Тапач млинар у Пасто (75 коњ. снага, који увлаче гас), Вилмош Стенгер млинару у Ве . Тополовац (50 коњ. снага) који увлаче гас, Шалу Росману млинару у Моч коложварска жупанија (40 коњ. снага) који увлаче гас, Јосифу Хајнеу млинару у Мађар Банхеђ ш (30 коњ. снага) који увлаче гас и још много великим властелинствима.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.